

М.П. Семенюк - канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти педагогічного інституту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

О.О. Яструб – методист педагогічного інституту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ІГРИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

М.П. Семенюк, О.О.Яструб. Навчально-педагогічні ігри у формуванні професіоналізму майбутнього вчителя

У статті розглядається один із активних методів навчання у ВНЗ – навчально-педагогічні ігри. Висвітлюється практика їх застосування при читанні педагогічних дисциплін.

Ключові слова: навчально-педагогічні ігри, студенти, навчальний процес, самореалізація, професіоналізм, майбутній учитель.

М.А.Семенюк, О.А. Яструб. Учебно-педагогические игры в формировании профессионализма будущего учителя.

Статья посвящена анализу одного из активных методов обучения в ВУЗе – учебно- педагогическим играм. Раскрывается практика их использования при чтении педагогических дисциплин.

Ключевые слова: учебно-педагогические игры, студенты, учебный процесс, самореализация, профессионализм, будущий учитель.

Semeniuk M.P., Yastrub O.O.

Educational-pedagogical games in the formation of professionalism of a future teacher.

One of the active teaching methods at the HEI that is educational-pedagogical games is cleared up in this article.

It also finds out their practical-applying in teaching pedagogical subjects.

Key words: educational-pedagogical, games, professionalism, student, future teacher.

Постановка проблеми. Сучасна освітня система зорієнтована на розв'язання суперечностей, що пов'язані із зростаючими вимогами до підготовки нинішнього педагога. Актуальним є підготовка конкурентно-спроможного вчителя, здатного до самоосвіти, самозростання.

Навчально-педагогічні ігри – одна із методик, спрямовані на формування особистості, готової до самореалізації.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Нові технології навчання у ВНЗ, в тому числі й навчально-педагогічні ігри знайшли висвітлення у працях Анікеєвої Н.П., Вербицького А.А., Боровського А.Б., Пехоти О.М., Скалкіна В.Л., Островерхової Н.М., Соловієнко В.О., Щербаня П.М. та ін.

Мета статті: висвітлити роль і місце науково-педагогічних ігор в практиці підготовки майбутнього вчителя.

Виклад основного матеріалу. Однією із форм професійної підготовки майбутнього педагога є педагогічна гра. Ми розглядаємо ігрову діяльність студентів не тільки як цікаву, захоплюючу, а й важливу у моделюванні реальної педагогічної діяльності. Ігри орієнтовані на розвиток педагогічного мислення студентів, їх уяви, фантазії, творчості, формування комунікативних умінь, оцінку здібностей та прогнозування поведінки. При виконанні різних ролей, імітації поведінки вчителя студенти вчаться долати бар'єр між їх теоретичною і практичною підготовкою, використовувати різні педагогічні технології, що дозволяють презентувати професійну компетентність. Саме у грі відбувається розкриття різноманітних професійних та особистісних якостей майбутніх педагогів, апробація функціонального професіоналізму. Специфіка гри полягає в тому, що вона забезпечує стан захопленості, особливої емоційної атмосфери,

творчої ініціативи, високий рівень внутрішньої мотивації. При цьому значно підвищується інтенсивність засвоєння знань, умінь та досвіду формування міжособистісних та ділових стосунків. Під час гри студенти навчаються аналізувати, зіставляти, порівнювати, оцінювати, прогнозувати дії та рішення, доводити, переконувати, аргументувати, висловлювати зауваження та пропозиції, відстоювати, захищати свою точку зору, коректно заперечувати чи міняти власні підходи, вміти узагальнювати. У процесі гри краще усвідомлюється соціальна роль вчителя, його професійний обов'язок.

При організації ігрової діяльності важливо дотримуватися етапів проведення гри, а саме:

1) підготовчий, де визначається тема, проблема, ситуація для обговорення. Викладач обґрунтовує мету та зміст гри, а також передбачає перелік знань, умінь та навичок, набути яких студенти повинні у ході гри;

2) організаційний – на цьому етапі розподіляються ролі, проводяться консультації студентам щодо виконання їх ролей;

3) змістовно-діяльнісний – це власне хід гри;

4) підсумково-аналітичний – обговорюються і оцінюються результати гри, експерти підсумовують хід і зміст гри, виконання ролей. В.О.Сухомлинський був твердо переконаний, що «без гри немає й не може бути повноцінного розумового розвитку» [3,с.175].

Особливо цінним і важливим при вивченні педагогічних дисциплін вважаємо такі навчально-рольові ігри, як: мікрОВикладання, ділові дискусії, рольові ігри.

Відомий психолог, педагог О.Леонт'єв, який зробив вагомий внесок в обґрунтування суті діяльності взагалі, і педагогічної зокрема, стосовно гри зазначає: «гра є різновидом людської діяльності» [2,с.107.]

Соціальне і психолого-педагогічне значення гри в житті дитини, дорослої людини і підготовці вчителя обґрунтував П.М. Щербань, який справедливо акцентує на виразній особливості гри: «вона завжди відбувається немовби у двох часових вимірах: у теперішньому й майбутньому».

Однією із суттєвих особливостей навчально-педагогічних ігор є те, що під час їх проведення викладач виступає у ролі режисера, а студенти – актори. Гра має колективний характер, де всю ініціативу беруть на себе студенти. Оцінюють, аналізують, спостерігають за мовою студентів опоненти, експерти, арбітри з числа студентів. Викладач здійснює контроль за правильністю дій учасників гри, фіксує успішне виконання ролей, прогалини, мовні огріхи, типові помилки і тільки в кінці заняття при підведенні підсумків тактовно звертає на них увагу, підказуючи та пояснюючи як краще діяти в тій чи іншій ситуації.

Практика переконує, що особливо доцільним є проведення занять з дисциплін педагогічного циклу перед виходом студентів на педагогічну практику.

При вивченні «Основ педагогічної майстерності» (4 курс, спец. «Початкове навчання») як на підсумкових лекціях, так і практичних заняттях ми широко впроваджуємо в практику навчально-педагогічні ігри.

Досвід переконує, що ігрова діяльність дозволяє створити атмосферу інтелектуального пізнання, творчої ініціативної діяльності, максимально наближеної до практики роботи в школі.

У нашому випадку ігри стають своєрідним пропусковим механізмом, контрольним випробуванням перед виробничою практикою.

Так, цікавими й змістовними були заняття, де використовувалися мікрОВикладання. Кожен студент заздалегідь отримував завдання: підготувати фрагмент уроку(тема, предмет, клас за вибором) в початковій школі або фрагмент заняття з педагогіки(будь-який розділ) у педагогічному коледжі. Частина студентів виступала у ролі вчителя чи викладача, решта – опоненти, рецензенти, аналітики, учні.

Оцінювалися: зміст мікрОВикладання, логіка і самостійність викладу інформації, доступність, емоційність, культура спілкування, педагогічна техніка. У ході заняття розгорілася цікава дискусія, під час якої обговорювалися питання: Що головне у вчительській професії? Чи є престижні

мотиви у виборі вчительської професії? Чи змінюються вимоги до вчителя майбутнього?

Група оцінювачів визначала рівень знань і дій учасників ділової гри. Студенти сміливо висловлювали свої міркування, пропозиції. Колективно дійшли до єдиної думки, що вчительська професія в майбутньому –досить відповідальна і соціально значуща. Учитель повинен бути особою ерудованою, культурною, комунікабельною, відповідальною, толерантною, мобільною, а головне - любити дітей і постійно працювати над собою. Такі заняття спонукають студентів до вивчення змісту навчальних програм і предметів у початковій школі, педколеджі, а також сприяють виробленню їх професійної майстерності.

У процесі ігор студенти переконуються у правильності свого професійного вибору, мають можливість виявити прогалини у теоретичній та практичній підготовці. Відтак це зумовлює потребу в подальшому вдосконаленні знань і професійних умінь.

Підсумкове лекційне заняття з цієї ж дисципліни було присвячене темі: «Учительська професія в майбутньому». Студенти склали заздалегідь професійний кодекс вчителя, група оптимістів та песимістів з різних позицій розглядали суть і можливості вчительської професії в майбутньому. Студенти підготували яскраві вислови, вірші, афоризми, слайди про вчителя. Дотепні та влучні вислови, власні судження і міркування, цікаві запитання надавали заняттю емоційності, жвавості, спонукали до творчості.

Найсуттєвішим відзначаємо те, що на занятті активними були всі студенти, виявляючи самостійність, відповідальність, мобільність, творчість.

Навчально-педагогічні ігри використані в педагогічному процесі ВНЗ, формують педагогічну культуру, педагогічну майстерність і культуру педагогічного спілкування майбутніх учителів, дають можливість поєднати отримані теоретичні знання з практикою.

Використання ігор при вивченні педагогічних дисциплін засвідчує, що вони сприяють не лише активізації пізнання та підвищення мотивації навчання,

а й зміні поглядів студентів на свою майбутню діяльність. Вони вчаться самореалізовуватися, самоутверджуватися, стають впевненішими у своїх можливостях.

А найголовніше, що ігрова імітація виключає традиційне моралізування, повчання, докори, а доброзичлива атмосфера і тон однокурсників, викладача допомагають колективно вирішити проблему, відповісти на поставлені у грі питання. Суттєвим є те, що всі тут рівні, головні, потрібні один одному, уважні й доброзичливі, толерантні, вчаться на власних помилках.

Гра, на відміну від традиційного заняття, створює емоційно-комфортну атмосферу, стан захоплення, де учасники гри забувають про все, повністю входячи в свої ролі. Добре, безумовно, якщо такий стан виникає і у викладачів.

Впровадження ігрової методики у вивчення педагогічних дисциплін вважаємо одним із перспективних шляхів забезпечення педагогічної взаємодії, удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів у ВНЗ.

Ми розглядаємо навчально-педагогічні ігри суттєвим чинником проникнення і занурення у багатющий світ професії вчителя, а участь у них – усвідомлення свого вибору і відповідальності за цей вибір, необхідності вдосконалення свого професіоналізму.

На нашу думку, варто узаконити навчально-педагогічні ігри як одну із важливих педагогічних технологій у ВНЗ. Ми бачимо це як окремий спецкурс на 2-4 курсах, наприклад: «Ділові ігри» чи «Навчально-педагогічні ігри». Його можна було б об'єднати з таким, як «Професійно-педагогічний тренінг», що уможливило б збільшити кількість навчальних годин.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє узагальнити, що одним із різновидів активних методик роботи із студентами в напрямі вдосконалення професійної майстерності є навчально-педагогічні ігри. Нетрадиційні ігрові методи навчання є важливим дидактичним стимулом.

Важливими умовами успішного використання навчально-педагогічних ігор виокремлюємо:

- компетентність викладача, вміння організувати студентів до проведення навчально-педагогічних ігор; його високий професіоналізм і майстерність;

- знання специфіки навчально-педагогічних ігор та методики їх проведення;

- врахування етапів проведення гри.

Ігрова імітація, моделювання окремих елементів педагогічного процесу дозволяє студентам розкритися, самореалізуватися, побачити досягнення, відкорегувати прогалини.

Література.

1. Інновації у вищій освіті(за матеріалами регіональних нарад): Зб. доп./Упорядник А.В. Скритень. – К., 2003. -70с.
2. Леонтьев А.А. Педагогическое общение/А.А. Леонтьев. Пед. общение. – М., Нальчик, 1996. – 367с.
3. Макаренко А.С. Гра//А.С.Макаренко//твори в 7-и т.. – К.:Рад. школа, 1954. – Т.4. – С.367-368.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям//В.О.Сухомлинський6Вибр. тв.:В 5-ти т. – К.: Рад школа, 1977. – Т.3. – С.5. -279.
5. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: Навч. посібник. – П.М.Щербань. – К.:Вища школа, 2004. – 207с.

Семенюк М.П., Яструб О.О. Навчально-педагогічні ігри у формуванні професіоналізму майбутнього вчителя/Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. – Серія Педагогічні науки №24 (237). – 2012. – С.110-113.